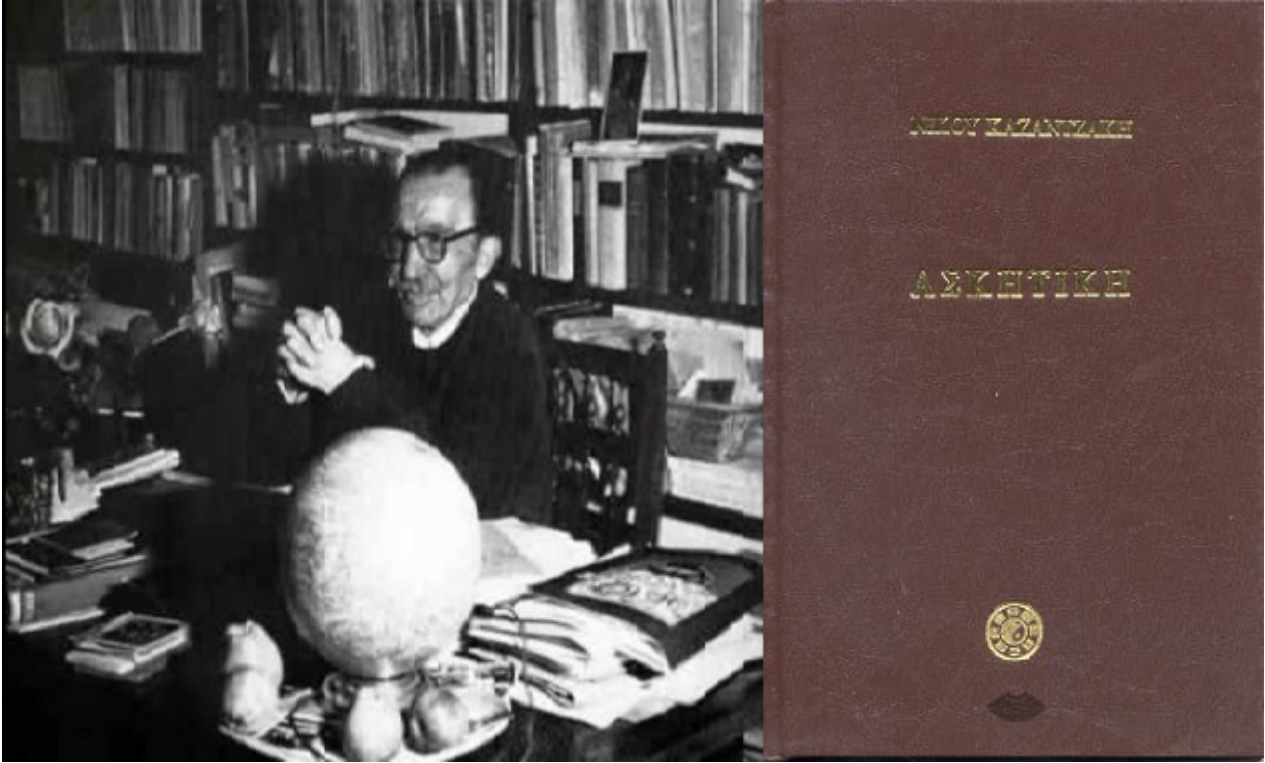

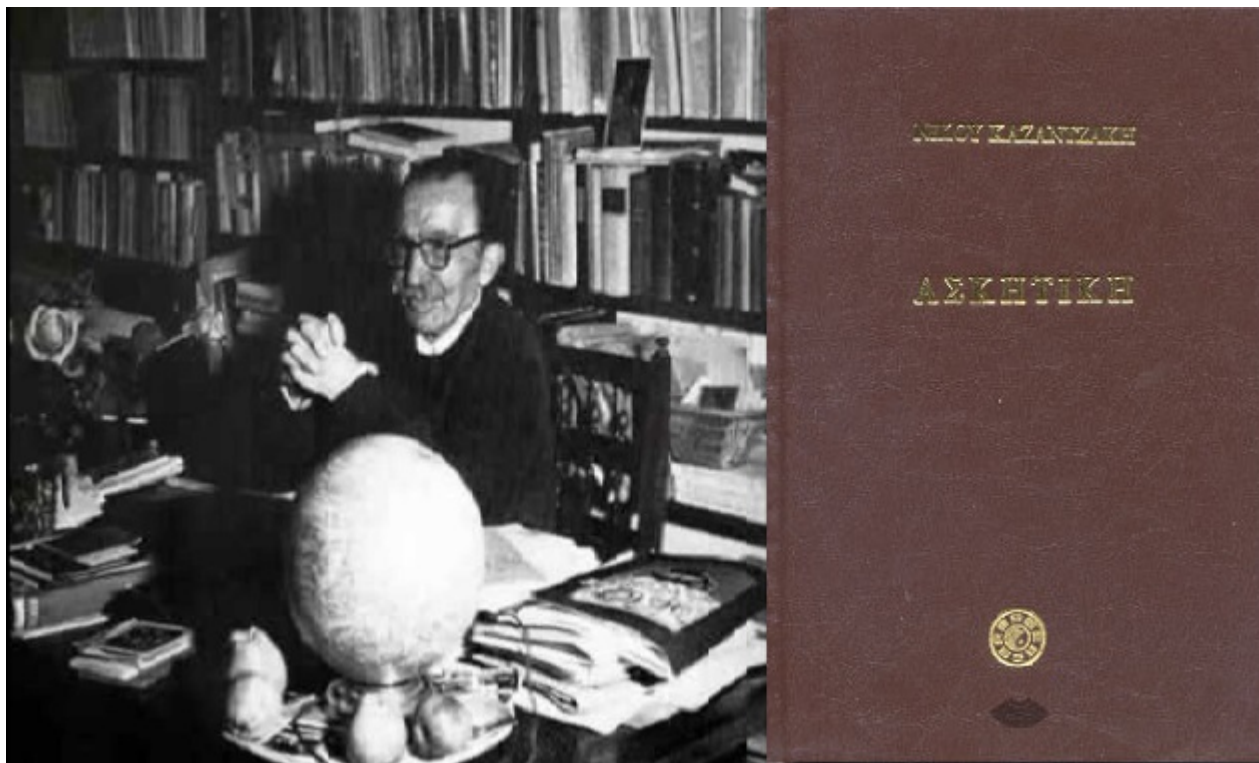
21 Νοεμβρίου 2013

Ν. Καζαντζάκης, μια προσωπικότητα γεμάτη αγωνία και αντιφάσεις

Ορθοδοξία / Κοινωνικά θέματα

Ο Ν. Καζαντζάκης υπήρξε μια μεγαλεπήβολη παρουσία στο χώρο της Λογοτεχνίας του 20ού αιώνα, όχι μόνον εντός Ελλάδος, αλλά και διεθνώς, ως ο πλέον μεταφρασμένος σύγχρονος Έλληνας συγγραφέας. Επιπλέον, ο ίδιος στάθηκε μια έντονα ανήσυχη προσωπικότητα, που αναζητούσε διαρκώς την αλήθεια, σε όλα τα πλάτη του πνευματικού ορίζοντα.

Με το έργο του διαλέχθηκε με τα μεγάλα ζητήματα που απασχολούν το ανθρώπινο πνεύμα: ο Θεός, ο θάνατος, η ελευθερία, τα ανθρώπινα όρια, η άσκηση, οι σχέσεις του και καρδιάς, κ.ά. Είναι εμφανές ότι πολλά από τα ζητήματα αυτά τυγχάνουν αμιγούς θρησκευτικού ενδιαφέροντος και, καθώς ο ίδιος δεν τα προσέγγισε με το συνήθη εκκλησιαστικό τρόπο, το έργο του στον ελλαδικό εκκλησιαστικό χώρο δεν έτυχε ευμενούς αποδοχής – μέχρι του σημείου να πιστεύεται ακόμη και σήμερα ότι υπέστη ποινή αφορισμού από την Ιερά Σύνοδο. Όχι όμως μόνο δε συνέβη κάτι τέτοιο, αλλά κατά το θάνατό του (Γερμανία, 1957) έτυχε κανονικής εξοδίου ακολουθίας στη γενέτειρά του Κρήτη, από τον Προκαθήμενο της τοπικής Εκκλησίας Ευγένιο, σύμφωνα με τις διατάξεις της Ανατολικής Ορθόδοξου Εκκλησίας.

Είναι αλήθεια, βέβαια, ότι με το έργο του είχε απασχολήσει τις εκκλησιαστικές αρχές και στο εξωτερικό. «Ο Τελευταίος Πειρασμός» του, μάλιστα, είχε συγκαταλεχθεί στον (καταργημένο πλέον) «Κατάλογο Απαγορευμένων Βιβλίων» (*Index Librorum Prohibitorum*) της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Ας σημειωθεί δε, ότι ο ίδιος είχε απαντήσει με μία φράση του χριστιανού συγγραφέα των πρώτων αιώνων Τερτυλλιανού: «*Ad tuum, Domine, tribunal apello*», που σημαίνει «στο Δικαστήριό σου, Κύριε, κάνω έφεση».

Σε ανάλογο πνεύμα, και στον τόπο μας πολλοί άνθρωποι της Εκκλησίας, κληρικοί και λαϊκοί, ζήτησαν την απαγόρευση της κυκλοφορίας των βιβλίων που θεωρούσαν βλάσφημα. Αντίστοιχες αντιδράσεις σημειώθηκαν αργότερα, κατά την τηλεοπτική

μεταφορά του έργου «Ο Χριστός ξανασταυρώνεται» (δεκαετία 1970) και κατά την κινηματογραφική απόδοση του «Τελευταίου Πειρασμού» (δεκαετία 1980 - στην περίπτωση μάλιστα αυτήν, σημειώθηκαν έντονες αντιδράσεις και απαγορεύσεις και στο μουσουλμανικό κόσμο).

Από την άλλη πλευρά, ωστόσο, όταν ο Οικουμενικός Πατριάρχης Αθηναγόρας είχε επισκεφθεί την Κρήτη το 1961 και είχε ερωτηθεί από δημοσιογράφους σχετικά με το πρόσωπο του Ν. Καζαντζάκη, είχε απαντήσει λακωνικά και με νόημα: «Τα βιβλία του Ν. Καζαντζάκη κοσμούν την Πατριαρχική Βιβλιοθήκη».

Όπως έλεγε κι ο ίδιος, ένιωθε ότι το έργο του δεν ήταν παρά μια κραυγή αγωνίας, μια πάλη. Καταπιάστηκε με τον Χριστό, τον Βούδα, τον Οδυσσέα, τον ανατολικό μυστικισμό. Γέννησε και πολλές αντιπάθειες: οι αριστεροί διανοούμενοι σχεδόν τον απέρριπταν για τις μυστικιστικές προτιμήσεις του και για την κριτική του απέναντι στο σοβιετικό καθεστώς, όπως το έζησε ο ίδιος κατά το ταξίδι του στη Σοβιετική Ένωση στο Μεσοπόλεμο. Οι εθνικόφρονες τον υποπτεύονταν σαν κομμουνιστή, άθεο και ανατροπέα των κοινωνικών θεμελίων.

Τον τελευταίο καιρό δημιουργείται μια κινητικότητα γύρω από το όνομά του. Η θεολόγος Μαρία Χατζηαποστόλου βραβεύθηκε πρόσφατα από τη «Διεθνή Εταιρεία Φίλων Νίκου Καζαντζάκη», που εδρεύει στη Γενεύη, ανάμεσα σε δεκάδες άλλες υποψηφιότητες, για τη μελέτη της: «Το πρόσωπο του Χριστού στον Ν. Καζαντζάκη», η οποία υπήρξε και η Διπλωματική της Εργασία στο Μεταπτυχιακό Τμήμα Σπουδών της Θεολογικής Σχολής του ΑΠΘ. Η συγκεκριμένη βράβευση αποτελεί ταυτόχρονα και μια απάντηση σε όσους έχουν αντιρρήσεις τόσο για το Μάθημα των Θρησκευτικών όσο και για το νόημα της ύπαρξης Θεολογικών Σχολών στην Ανώτατη Εκπαίδευση της πατρίδας μας.

Στις 12 Οκτωβρίου, ακόμη, η ίδια Εταιρεία διοργάνωσε στη Θεσσαλονίκη Ημερίδα με θέμα: «Πνευματικότητα και Θρησκευτικότητα στον Ν. Καζαντζάκη», με ομιλητές τον Σεβ. Μητροπολίτη Αρκαλοχωρίου, Καστελλίου και Βιάννου Ανδρέα Νανάκη, Καθηγητή Θεολογίας Α.Π.Θ., τον κ. Χρυσόστομο Σταμούλη, Καθηγητή και Πρόεδρο του Τμήματος Θεολογίας Α.Π.Θ., τον κ. Παναγιώτη Υφαντή, Επίκουρο Καθηγητή του ίδιου Τμήματος, την κ. Μαρία Χατζηαποστόλου, και άλλους διαπρεπείς επιστήμονες, σε μια κατάμεστη αίθουσα του Βαφοπούλειου Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Θεσσαλονίκης.

Η «Πεμπτούσια» έχει εξασφαλίσει μια αποκλειστική συνέντευξη της κ. Μ. Χατζηαποστόλου και επίσης παραβρέθηκε και κατέγραψε την προαναφερθείσα εκδήλωση. Τις προσεχείς ημέρες θα δημοσιευθεί η συνέντευξη και θα αναρτηθούν εκτενή αποσπάσματα από την εκδήλωση στην ιστοσελίδα μας. Οπωσδήποτε, δεν

ανήκει στις προθέσεις μας η «αγιοποίηση» ή η απόπειρα «αποκατάστασης» αυτής της θυελλώδους προσωπικότητας. Αυτό που μας ενδιαφέρει πρωτίστως είναι μια σύγχρονη νηφάλια προσέγγιση στο έργο της, τώρα που τα πάθη έχουν μάλλον καταλαγιάσει. Εξάλλου, το ρωμαλέο ορθόδοξο πνεύμα δεν έχει να φοβηθεί καμία πρόκληση, είναι πάντα κριτικό και σε εγρήγορση. Η ενασχόληση δε με έναν Έλληνα, του οποίου η αγωνία εξακολουθεί να συγκινεί και να έλκει τους αναγνώστες σε όλη την Οικουμένη, δεν μπορεί να συναντά την εγχώρια αδιαφορία.

Θα ολοκληρώσουμε με ορισμένα από τα λόγια του ίδιου του συγγραφέα, ώστε να πάρουμε μια γεύση των αναζητήσεών του, που έχουν μια πιο στενή σχέση με την ορθόδοξη παράδοση.

Στις προσωπικές του σημειώσεις διαβάζουμε: *«19 Μαρτίου 1915, νύχτα, Μεγάλη Πέμπτη, Μέγα Σπήλαιο: Μεγάλη συγκίνηση στην Εκκλησία. Ο Σταυρωμένος μου φάνηκε πιο δικός μου, πιο εγώ. Βαθύτατα ένιωσα τον «πάσχοντα Θεό» μέσα μου και είπα: Με την επιμονή, με την αγάπη και την προσπάθεια να 'ρθει η Ανάσταση. Χαρά, νίκη του πάθους, εξαύλωση, ελευθερία».*

Και λίγο παρακάτω: *«20 Μαρτίου 1915: Θε μου, σ' ευχαριστώ, γιατί με λευτέρωσες από την Επιστήμη, την Αλήθεια, την Τέχνη, το Καθήκον, απ' όλες τις λέξεις κι απ' όλα τα ιδανικά. Σ' ευχαριστώ, γιατί μ' έσωσες από το θάνατο, που δεν μπορούσα να τον ανεχτώ κι είταν εναντίον στην αψηλή μου φύση».*

Στις σημειώσεις, πάλι, για το ταξίδι του στην Άπω Ανατολή, γράφει: *«Είχα δει μια φορά ένα βυζαντινό κόνισμα, τον Αι Γιώργη. Ο νεαρός ξανθομάλλης ήρωας, καβάλα στο άσπρο του άλογο, με σηκωμένο κοντάρι, χιμούσε πάνω στο θεριό. Όλα τα σώματα - ο άγιος, το άλογο, το θεριό - ήταν πυκνά, γεροδεμένα, στουμπωμένα από πηχτή ύλη. Ένα πραγματικό δράμα, ένας αιματηρός αγώνας. Αλλά πάνω απ' αυτόν τον πραγματικό Αι Γιώργη έβλεπες στον αέρα, έναν άλλον Αι Γιώργη, στο ίδιο άσπρο άλογο, με το ίδιο κοντάρι, αγνάντια στο ίδιο θεριό. Μα όλα, σε τούτο το απάνω πάτωμα, ήταν άυλα, τα κορμιά διάφανα κι έβλεπες μέσα από δαύτα τον ανθισμένο κάμπο και τα μακρινά, γαλάζια βουνά. Ήταν ένας Αι Γιώργης πιο πραγματικός απ' τον κάτω... Ένιωθα απόψε στη μοναξιά τη διπλή αυτή πορεία τού είναι μου...Ναι, το ξέρω, η πιο λεπτή ουσία δεν πιάνεται στο δίκτυ του λόγου. Μα απομένει πάντα κάτι, ένα λεπτό άρωμα, που μας δίνει το φρικιάσμα και μας κάνει να δούμε τα αόρατα».*

Στο «Συμπόσιό» του, ακόμα, αναλογίζεται: *«Να νικήσω κι εγώ όπως οι ασκητές τη μικρολογία, το φόβο και το θάνατο, πιστεύοντας».*

Όσο για την Παιδεία μας λέει: *«Οι λέξεις υπάρχουν στο στόμα του Λαού κι η Θρησκεία είναι το μεγαλύτερο θεμέλιο που θέτομε στην ανατροφή των παιδιών μας*

«.

Τέλος, στην »Αναφορά στον Γκρέκο» περιγράφει τη συνάντησή του στα Καρούλια με το γέροντα Μακάριο το Σπηλαιώτη και το συγκλονιστικό διάλογο ανάμεσά τους: «Τελείωνε πια το προσκύνημά μας. Τις παραμονές του μισεμού πήρα τον ανήφορο μοναχός, ν' ανέβω στ' άγρια ησυχαστήρια, ανάμεσα στους βράχους αψηλά απάνω από τη θάλασσα, στα Καρούλια.

Τρυπωμένοι μέσα σε σπηλιές, ζουν εκεί και προσεύχονται για τις αμαρτίες του κόσμου, καθένας μακριά από τον άλλο, για να μην έχουν και την παρηγοριά να βλέπουν ανθρώπους, οι πιο άγριοι, οι πιο άγιοι ασκητές του Αγίου Όρους.

Ένα καλαθάκι έχουν κρεμασμένο στη θάλασσα, κι οι βάρκες που τυχαίνει κάποτε να περνούν ζυγώνουν και ρίχνουν μέσα λίγο ψωμί, ελιές, ότι έχουν, για να μην αφήσουν τους ασκητές να πεθάνουν της πείνας.

...Ανάμεσα στους ερημίτες τούτους ζούσε τα χρόνια εκείνα, ξακουστός για την αγιοσύνη του, ο Μακάριος ο Σπηλαιώτης.

Αυτόν κίνησα να δω. Από τη στιγμή που πάτησα στο ιερό βουνό, είχα πάρει την απόφαση να πάω να τον δω, να σκύψω να του φιλήσω το χέρι και να του ξομολογηθώ.

Όχι τα κρίματά μου, δεν πίστευα να χα κάμει ως τότε πολλά, όχι τα κρίματά μου παρά την εωσφορική αλαζονεία που συχνά μ' έσπρωχνε να μιλώ με αναίδεια για τα εφτά μυστήρια και τις δέκα εντολές και να θέλω να χαράξω δικό μου δεκάλογο.

Έφτασα κατά το μεσημέρι στ' ασκηταριά.

Τρύπες μαύρες στον γκρεμό, σιδερένιοι σταυροί καρφωμένοι στους βράχους, ένας σκελετός πρόβαλε από μια σπηλιά, τρόμαξα.

Σα να 'χε φτάσει κιόλας η Δευτέρα Παρουσία και ξεπρόβαλε ο σκελετός αυτός από τη γης και δεν είχε ακόμα προφτάσει να ντυθεί όλες τις σάρκες του.

Φόβος κι αηδία με κυρίεψε, και συνάμα κρυφός ανομολόγητος θαμασμός.

Δεν τόλμησα να τον ζυγώσω, τον ρώτησα από μακριά. Άπλωσε το ξεραμένο μπράτσο, αμίλητος, και μου δείξε μια μαύρη σπηλιά αψηλά στα χείλια του γκρεμού.

Πήρα ν' ανεβαίνω πάλι τους βράχους, με καταξέσκισαν τα αγκρίφια τους, έφτασα στη σπηλιά. Έσκυπα να δω μέσα. Μυρωδιά χωματίλα και λιβάνι, σκοτάδι βαθύ. Σιγά-σιγά διέκρινα ένα σταμνάκι δεξιά, σε μια σκισμάδα του βράχου, τίποτα άλλο.

Έκαμα να φωνάξω, μα η σιωπή μέσα στο σκοτάδι ετούτο μου φάνηκε τόσο ιερή, τόσο ανησυχαστική, που δεν τόλμησα. Σαν αμαρτία, σαν ιεροσυλία μου φάνηκε εδώ η φωνή του ανθρώπου.

Είχαν πια συνηθίσει τα μάτια μου στο σκοτάδι, κι ως τα γούρλωνα και κοίταζα, ένας φωσφορισμός απαλός, ένα πρόσωπο χλωμό, δυό χέρια σκελεθρωμένα κουνήθηκαν στο βάθος της σπηλιάς κι ακούστηκε γλυκιά ξεπνεμένη φωνή:

- Καλώς τον!

Έκαμα κουράγιο, μπήκα στη σπηλιά, προχώρησα κατά τη φωνή. Κουλουριασμένος χάμω, είχε σηκώσει το κεφάλι ο ασκητής, και διέκρινα στο μεσόφωτο το πρόσωπό του άτριχο, φαγωμένο από τις αγρύπνιες και την πείνα, με αδειανούς βολβούς, να γυαλίζει βυθισμένο σε ανείπωτη μακαριότητα. Τα μαλλιά του είχαν πέσει, έλαμπε το κεφάλι του σαν κρανίο.

- Ευλόγησον, πάτερ, είπα κι έσκυπα να του φιλήσω το κοκαλιασμένο χέρι.

Κάμποση ώρα σωπαίναμε.

Κοίταζα με απληστία την ψυχή τούτη που είχε εξαφανίσει το κορμί της, αυτό βάραινε τις φτερούγες της και δεν την άφηνε ν' ανέβει στον ουρανό.

Ανήλεο, ανθρωποφάγο θεριό η ψυχή που πιστεύει.

Κρέατα, μάτια, μαλλιά, όλα του τα χε φάει.

Δεν ήξερα τι να πω, από πού ν' αρχίσω.

Σαν ένα στρατόπεδο ύστερα από φοβερή σφαγή μού φάνταζε το σαράβαλο κορμί μπροστά μου. Ξέκρινα απάνω του τις νυχιές και τις δαγκωματιές του Πειρασμού.

Αποκότησα τέλος:

- Παλεύεις ακόμα με το Διάβολο, πάτερ Μακάριε; τον ρώτησα.

- Όχι πια, παιδί μου. Τώρα γέρασα, γέρασε κι αυτός μαζί μου. Δεν έχει δύναμη. Παλεύω με το Θεό.

- Με το Θεό ! έκαμα ξαφνιασμένος, κι ελπίζεις να νικήσεις;

-Ελπίζω να νικηθώ, παιδί μου. Μου απόμειναν ακόμα τα κόκαλα. Αυτά αντιστέκονται.

- Βαριά η ζωή σου, γέροντά μου. Θέλω κι εγώ να σωθώ, δεν υπάρχει άλλος δρόμος;

- Πιο βολικός; έκαμε ο ασκητής και χαμογέλασε με συμπόνια.

- Πιο ανθρώπινος, γέροντά μου.

- Ένας μονάχα δρόμος.

- Πώς τον λέν;

- Ανήφορο. Ν' ανεβαίνεις ένα σκαλί. Από το χορτασμό στην πείνα, από τον ξεδιψασμό στη δίψα, από Τη Χαρά Στον Πόνο. Στην κορφή της πείνας, της δίψας, του πόνου κάθεσαι ο Θεός. Στην κορφή της καλοπέρασης κάθεσαι ο Διάβολος διάλεξε.

- Είμαι ακόμα νέος. Καλή ναι η γης, έχω καιρό να διαλέξω. Άπλωσε ο ασκητής τα πέντε, κόκαλα του χεριού του, άγγιξε το γόνατό μου, με σκούνηξε:

- Ξύπνα, παιδί μου, ξύπνα, πριν σε ξυπνήσει ο Χάρος.

Ανατρίχιασα.

- Είμαι νέος, ξανάπα για να κάμω κουράγιο.

- Ο Χάρος αγαπάει τους νέους. Η Κόλαση αγαπάει τους νέους. Η ζωή 'ναι ένα μικρό κεράκι αναμμένο, εύκολα σβήνει, έχε το νου σου, ξύπνα!

Σώπασε μια στιγμή, και σε λίγο:

- Είσαι έτοιμος; μου κάνει.

Αγανάχτηση με κυρίεψε και πείσμα.

- Όχι! φώναξα.

- Αυθάδεια της νιότης! Το λες και καυχιέσαι, μη φωνάζεις. Δε φοβάσαι;

- Ποιος δε φοβάται; Φοβούμαι. Κι ελόγου σου, πάτερ άγιε, δε φοβάσαι;

Πείνασες, δίψασες, πόνεσες, κοντεύει να φτάσεις στην κορφή της σκάλας, φάνηκε! Πόρτα της Παράδεισος. Μα θ' ανοίξει η πόρτα αυτή να μπει; Θ' ανοίξει; είσαι σίγουρος;

Δύο δάκρυα κύλησαν από τις κόγχες των ματιών του. Αναστέναξε. Και σε λίγο:

- Είμαι σίγουρος για την καλοσύνη του Θεού. Αυτή νικάει και συχωρνάει τις αμαρτίες του ανθρώπου.

- Κι εγώ είμαι σίγουρος για την καλοσύνη του Θεού. Αυτή λοιπόν μπορεί να συχωρέσει και την αυθάδεια της νιότης.

- Αλοίμονο να κρεμόμαστε μονάχα από την καλοσύνη του Θεού. Η κακία τότε κι η αρετή θα μπαίνουν αγκαλιασμένες στην Παράδεισο.

- Δεν είναι, θαρρείς, γέροντά μου, η καλοσύνη του Θεού τόσο μεγάλη;

Κι ως το 'πα, άστραψε στο νου μου ο ανόσιος, μπορεί, μα, ποιος ξέρει, μπορεί ο τρισάγιος στοχασμός, πώς θα ρθει καιρός της τέλειας λύτρωσης, της τέλειας φιλίωσης, θα σβήσουν οι φωτιές της Κόλασης, κι ο Άσωτος Υιός, ο Σατανάς, θ' ανέβει στον ουρανό, θα φιλήσει το χέρι του Πατέρα και δάκρυα θα κυλήσουν από τα μάτια του: «Ήμαρτον!» θα φωνάξει, κι ο Πατέρας θ' ανοίξει την αγκάλη του: «Καλώς ήρθες» θα του πει «καλώς ήρθες, γιε μου.

Συχώρεσε με που σε τυράννησα τόσο πολύ!».

Μα δεν τόλμησα να ξεστομίσω το στοχασμό μου.

Πήρα ένα πλάγιο μονοπάτι να του το πω.

- Έχω ακουστά, γέροντά μου, πώς ένας άγιος, δε θυμάμαι τώρα ποιος, δεν μπορούσε να βρει ανάπαυση στην Παράδεισο.

Άκουσε ο Θεός τους στεναγμούς του, τον κάλεσε:

«Τί έχεις κι αναστενάζεις;» τον ρώτησε. «Δεν είσαι ευτυχής;»

«Πώς να μαι ευτυχής, Κύριε;» του αποκρίθηκε ο άγιος. Στη μέση μέση της Παράδεισος ένα σιντριβάνι και κλαίει.

Τί συντριβάνι;

Τα δάκρυα των κολασμένων.

Ο ασκητής έκαμε το σημάδι του σταυρού, τα χέρια του έτρεμαν.

- Ποιος είσαι; έκαμε με φωνή ξεψυχισμένη.

Ύπαγε οπίσω μου, Σατανά!

Έκαμε πάλι το σταυρό του τρεις φορές, έφτυσε στον αέρα:

- Ύπαγε οπίσω μου, Σατανά, ξανάπε, κι η φωνή του τώρα είχε στερεώσει.

Άγγιξα το γόνατό του που γυάλιζε γυμνό στο μεσόφωτο. Το χέρι μου πάγωσε.

- Γέροντά μου, του κάνω, δεν ήρθα εδώ να σε πειράξω, δεν είμαι ο Πειρασμός. Είμαι ένας νέος που θέλει να πιστέψει απλοϊκά, χωρίς να ρωτάει, όπως πίστευε ο παππούς μου ο χωριάτης θέλω, μα δεν μπορώ.

- Αλίμονο σου, αλίμονο σου, δυστυχισμένε.

Το μυαλό θα σε φάει, το εγώ θα σε φάει.

Ο αρχάγγελος Εωσφόρος, που εσύ υπερασπίζεσαι και θες να τον σώσεις, ξέρεις πότε γκρεμίστηκε στην Κόλαση;

Όταν στράφηκε στο Θεό κι είπε:

Εγώ. Ναι ναι, άκου, νεαρέ, και βάλ' το καλά στο νου σου:

- Ένα μονάχα πράμα κολάζεται στην Κόλαση, το εγώ.

Το εγώ, ανάθεμά το!

Τίναξα το κεφάλι πεισματωμένος:

- Με το εγώ αυτό ξεχώρισε ο άνθρωπος από το ζώο, μην το κακολογάς, πάτερ Μακάριε.

- Με το εγώ αυτό ξεχώρισε... από το Θεό. Πρώτα όλα ήταν ένα με το Θεό, ευτυχημένα στον κόρφο του. Δεν υπήρχε εγώ και συ κι εκείνος δεν υπήρχε δικό σου και δικό μου, δεν υπήρχαν δυό, υπήρχε ένα. Το Ένα, ο Ένας. Αυτός είναι ο Παράδεισος που ακούς, κανένας άλλος. Από κει ξεκινήσαμε, αυτόν θυμάται και λαχταρίζει η ψυχή να γυρίσει. Βλογημένος ο θάνατος! τί ναι ο θάνατος, θαρρείς; Ένα μουλάρι, το καβαλικεύουμε και πάμε.

Μιλούσε, κι όσο μιλούσε το πρόσωπό του φωτίζονταν.

Γλυκό, ευτυχισμένο χαμόγελο ξεχύνουνταν από τα χείλια του κι έπιανε όλο του το πρόσωπο. Ένωθες βυθίζονταν στην Παράδεισο.

- Γιατί χαμογελάς, γέροντά μου;

- Είναι να μη χαμογελώ; μου αποκρίθηκε, είμαι ευτυχής, παιδί μου.

Κάθε μέρα, κάθε ώρα, γροικώ τα πέταλα του μουλαριού, γροικώ το Χάρο να ζυγώνει.

Είχα σκαρφαλώσει τα βράχια για να ξομολογηθώ στον άγριο τούτον απαρνητή της ζωής. Μα είδα ήταν ακόμα πολύ ενωρίς.

Η ζωή μέσα μου δεν είχε ξεθυμάνει, αγαπούσα πολύ τον ορατό κόσμο, έλαμπε ο Εωσφόρος στο μυαλό μου, δεν είχε αφανιστεί μέσα στην τυφλωτική λάμψη του Θεού.

Αργότερα, συλλογίστηκα, σα γεράσω, σαν ξεθυμάνω, σαν ξεθυμάνει μέσα μου κι ο Εωσφόρος.

Σηκώθηκα. Ασκωσε ο γέροντας το κεφάλι.

- Φεύγεις; έκαμε άε στο καλό. Ο Θεός μαζί σου.

Και σε λίγο, περιπαιχτικά:

- Χαιρετίσματα στον κόσμο.

- Χαιρετίσματα στον ουρανό, αντιμίλησα. Και πες στο Θεό, δε φταίμε εμείς, φταίει αυτός που έκαμε τον κόσμο τόσο ωραίο«.

<http://bit.ly/1bDzXuK>